

Västmanlands läns museum
Kulturmiljö Rapport B
2008:B27

Munktorps prästgård

- lagning och omputsning av grund

Antikvarisk kontroll

Munktorps prästgård 1:72
Munktorps socken
Västmanlands län

Ia Manbo
Tobias Mårud
Anna Ahlberg

Munktorps prästgård - lagning och omputsning av grund

Antikvarisk kontroll

Munktorps prästgård 1:72
Munktorp socken
Västmanlands län

Länsmuseets dnr: VLM 080111

*Ia Manbo
Tobias Mårud
Anna Ahlberg*

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Karlgatan 2, 722 14 Västerås
Tel 021-39 32 22
E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2011

Omslagsfoto: En av de nya ventilerna i grunden. Foto: Ia Manbo, Västmanlands läns museum

Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Ia Manbo, Västmanlands läns museum.

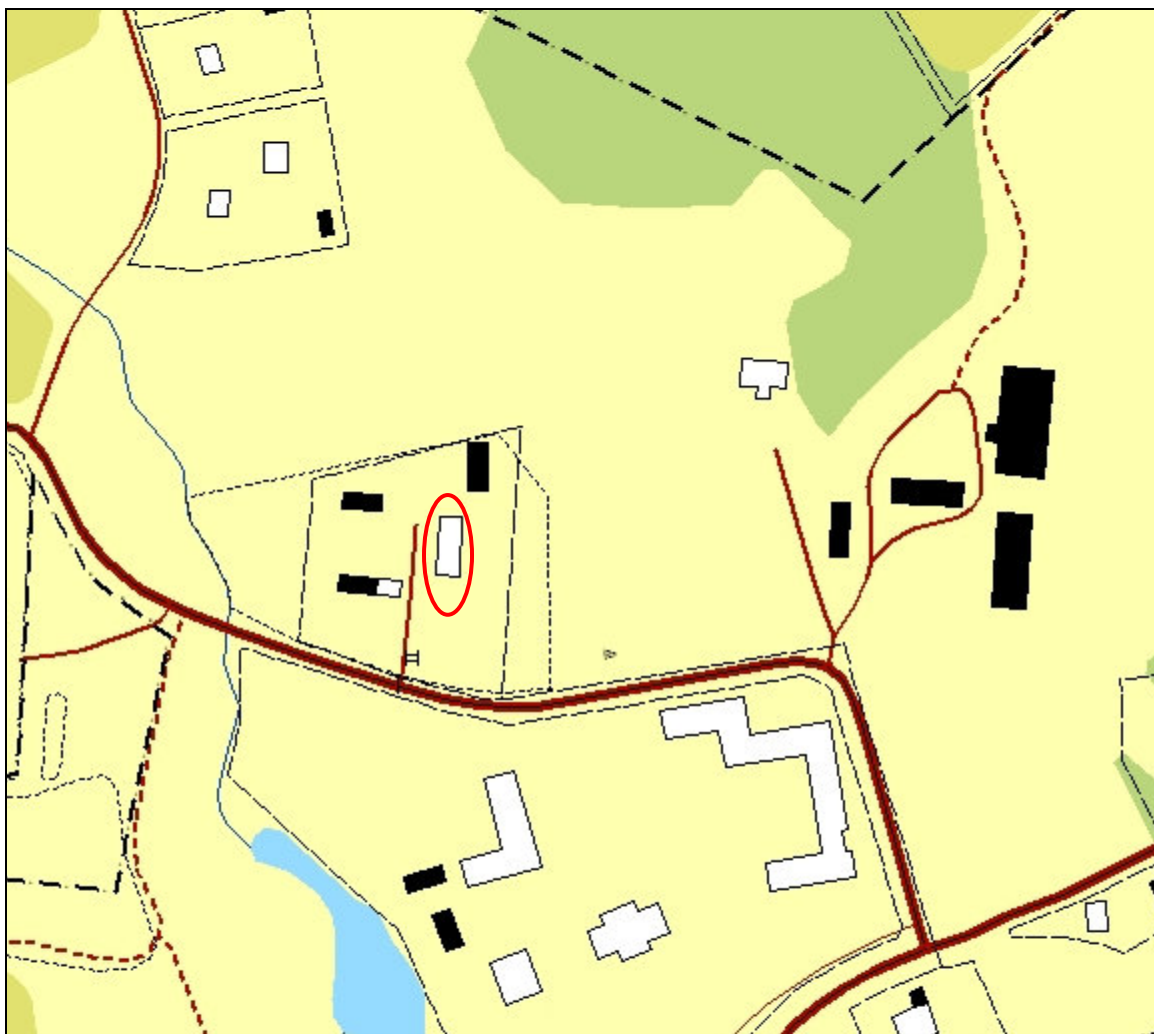
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01172.

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-85397-82-2

Inledning

Munktorp är beläget i en öppen, småkuperad, bördig slättbyggd cirka tre mil väster om Västerås, vid väg 558 mellan Köping och Västerås. Prästgården ligger på en höjd strax öster om kyrkan, separerade av byvägen, väg 610, som löper genom kyrkbyn. Trakten är rik på fornlämningar och har troligen utgjort en centralort redan under bronsåldern. Under kristendomens begynnelse i det nuvarande Sverige utgjorde Munktorp huvudort för missionen i Västmanlandsområdet och delar av den nuvarande kyrkan uppfördes redan under perioden 1070-1100. Munktorps prästgård med tillhörande byggnader skyddas sedan 1980 som byggnadsminne enligt kap. 3 Lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.

Ägaren Jonas Arvidsson har ansökt om bidrag för åtgärder lagning av grunden hos Länsstyrelsen i Västmanland 15 oktober 2007 med kompletteringar 15 januari, 18 juni samt 3 juli 2008. Länsstyrelsen har beviljat bidrag till åtgärderna enligt beslut daterat 2008-07-04, dnr 434-11179-07. Jonas Arvidsson utsåg Västmanlands läns museum till antikvarisk kontrollant i ärendet. Den antikvariska kontrollen har utförts av byggnadsantikvarierna Anna Ahlberg, Tobias Mårud och Ia Manbo som även sammanställt denna rapport. Arbetena genomfördes mellan 2008 och 2010.

Utdrag ur digitala fastighetskartan 2004, skala 1:3 000. Den aktuella byggnaden är inringad.

Historik

Den första prästgården som uppfördes på den aktuella platsen byggdes under första hälften av 1500-talet. Stommen till denna ingår förmodligen fortfarande i den nuvarande prästgården. En större utbyggnad skedde 1682 och byggnaden målades med Falu rödfärg 1690, troligen som den första prästgården i Sverige. Ytterligare till- och utbyggnad skedde 1781 då övervåningen tillkom och byggnaden fick sina nuvarande yttermått.

Byggnaden är uppförd i timmer i två våningar med vind. Fasaderna är klädda med locklistpanel målad med röd slamfärg. De många fönstren är kvadratiska och av tvåluftstyp med en spröjs och två rutor i varje båge. Till vinden finns smalare, småspröjsade fönster. Samtliga snickerier är vitmålade. Det brutna och halvvalmade taket är täckt med enkupigt lertegel och vindskivorna är svartmålade. Vattenavrinningen består av hängrännor och stuprör med skarpa vinklar, i svart kulör. Centralt på huvudfasaden finns en öppen veranda med snickarglädje, tillkommen vid slutet av 1800-talet. Ytterdörrarna är typiskt gustavianska.¹

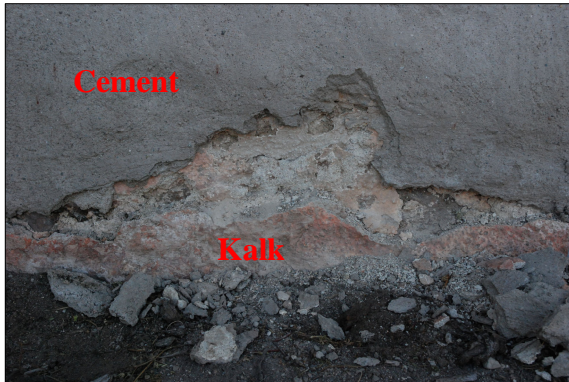
Munktorps prästgård 2004. Bildnr HA 315. Foto: Hans Alenius, VLM arkiv.

Byggnadsvårdsåtgärder

Grunden var i behov av lagning och omputsning. Den hade genom åren lagats och putsas med flera olika material, till exempel cement, tegel och blå Ytong. På grund av Ytongens negativa

¹”Synnerligen märkliga” 2004

egenskaper fick, enligt länsstyrelsen beslut, all sådan avlägsnas medan lagningar av cement och tegel skulle sparas.

*Under lagningarna av cement fanns äldre kalkputs.
Foto: Tobias Mårud, VLM*

*Det fanns vissa små lagningar med blå Ytong. Foto:
Tobias Mårud, VLM*

När i princip all puts var avlägsnad visade det sig att det inte fanns så mycket Ytong som befarat, däremot fanns ett större behov av lagning än tänkt. Östra fasadens sockel var i mittsektionen i sämre skick än man trott med stora håligheter i överkant vilket lett till att huset satt sig något. Håligheterna fylldes med sten och tätades med kalkbruk. De befintliga och trasiga ventilerna var av varierande sort och tillkom vid 1978 års restaurering på uppmaning av länsstyrelsen. De ersattes med enhetliga nytillverkade med likvärdigt utseende. Grunden frilades genom att ett schakt har grävdes runt om huset, cirka 20–30 centimeter ut från fasaden. Grunden putsades med rent luftkalkbruk.

Grunden efter att putsen tagits bort. Foto: Tobias Mårud, VLM.

En av ventilerna från 1978. Foto: Tobias Mårud, VLM.

Utifrån en bit av den gamla grundputsen skulle en kulör tas fram. Detta drog ut på tiden varför grunden inte kunde avfärgas under 2009. Vintern 2009–2010 frös grunden sönder varför den måste lagas under sommar/höst 2010. Avfärgning av grunden blev klar i oktober 2010. Grunden avfärgades med traditionell luftkalkfärg. Ett antal färgprov togs fram utifrån en bit puts med en grå kulör på. Prov nummer 9 med 25 kilo kalkpasta 90, 3 kilo grön umbra och 0,4 kilo 98 bensvart överensstämde bäst med originalkulören varför denna användes vid avfärgning av grunden. De nya ventilerna har målats med traditionell linoljefärg i kulör samstämmig med kalkfärgen.

Grunden efter putsning med luftkalkbruk. Foto: Anna Ahlberg, VLM.

Grunden efter målning.

En av de nya ventilerna efter målning med linoljefärg.

Munktorps prästgård efter restaurering av grunden.

Resultat

Åtgärder på grunden har skett enligt länsstyrelsen beslut och godkänns antikvariskt.

Litteratur och källor

Alenius Hans, Ström Krister. "Synnerligen märkliga", Byggnadsminnen i Västmanlands län. Västmanlands läns museum, Västmanlands hembygdsförbund. Årsbok 79, 2003–2004

Administrativa uppgifter

<i>Västmanlands läns museums dnr:</i>	VLM 080111
<i>VO Kulturmiljö; projektnr:</i>	30-811
<i>Länsstyrelsen dnr:</i>	434-11179-07
<i>Fastighetsbeteckning:</i>	Munktorps Prästgård 1:72
<i>Landskap:</i>	Västmanland
<i>Län:</i>	Västmanland
<i>Socken:</i>	Munktorp
<i>Kommun:</i>	Köping
<i>Ägare-beställare:</i>	Jonas Arvidsson Munktorps Prästgård 7 731 92 KÖPING
<i>Entreprenör:</i>	Kulturbyggarn Vårfridsgatan 6 724 75 VÄSTERÅS 021 - 552 57
<i>Antikvarisk kontroll:</i>	Västmanlands läns museum Antikvarisk kontrollant Tobias Mårud Anna Ahlberg Ia Manbo Karlskatan 2 722 14 VÄSTERÅS Tel: 021-39 32 22

– en del av Landstinget Västmanland

Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2, 722 14 VÄSTERÅS
Tele: 021-39 32 22 · E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-85397-82-2